

Minister van Oorlog (s'Jacob) aan hoge commissaris te Djakarta (Lamping), 27 dec. 1950

Mede bestemd voor Van Santen.

Refererend aan Uw 644 waarin U dringend verzocht Pandita Sahetapy (naast Aponno het enige zich hier te lande nog bevindende lid der Ambondelegatie) voorlopig niet naar Indonesië te doen terugkeren en in aansluiting op later gewisselde telegrammen, waarin ik toezegde niet tot terugzending over te gaan dan na vóóroverleg met U, deed zich de volgende ontwikkeling voor:

1. Van Santen gaf mij telegrafisch te kennen op terugkeer Sahetapy prijs te stellen;
2. Sahetapy zelf wenste eveneens terugkeer en drong er zelfs op aan avant Kerstmis terug te zijn;
3. In verband met deze wederzijdse wensen en de impasse, waarin de Ambonezenkwestie (vide ook Uw 685) is geraakt, overwogen wij in hoeverre het wenselijk was om Sahetapy thans zo spoedig mogelijk te doen terugkeren. Dit uiteraard niet dan nadat wij ons er zo goed mogelijk van hadden overtuigd, dat hij in de juiste stemming het vraagstuk benadert;
4. Daartoe heb ik enige malen een langdurig gesprek met Sahetapy gehad, waarin ik duidelijk heb gesteld, dat zó tijdig een oplossing moet worden gevonden, dat de KL in ieder geval avant 1 April 1951 is gerepatrieerd;
5. Wij schakelen ook Ds. de Kluys, de Hoofdlegerpredikant in en hebben de bestaande problemen benaderd vanuit de religieuze hoek;
6. Na de noodzakelijke (geestelijke) voorbereiding, heeft op Tweede Kerstdag een langdurig gesprek plaats gevonden tussen de Koningin, Ds. de Kluys en Pandita Sahetapy. Een gesprek, dat voorzover wij dat kunnen nagaan, een diepe indruk bij Sahetapy heeft achtergelaten.
7. Hedenmorgen (27 December) had ik wederom een gesprek met Sahetapy en ik meen, dat hem nu volkomen duidelijk is, dat een oplossing binnen de gestelde termijn noodzakelijk is (niet in de laatste plaats voor de Ambonezen zelf) en op welke wijze hij aan deze oplossing kan medewerken;
8. In dit verband stelde ik duidelijk, dat ik er niet toe bereid ben om de KL nog langer in Indonesië te laten en dat de KL in ieder geval dus uiterlijk 1 April 1951 gerepatrieerd moet zijn;
9. Omtrent de wijze, waarop wij het vraagstuk benaderen, werd Lt.Kol. Ds. v.d. Linde door Ds. de Kluys heden inmiddels ingelicht (schrijven per luchtpost verzonden);
10. Wij menen de terugkeer van Sahetapy thans niet alleen wenselijk, doch achten deze zelfs noodzakelijk, omdat wij de kans reëel achten, dat zijn komst gunstig zal werken op de Ambonezen in de kampen;
11. Op zijn verzoek zal hij worden vergezeld door de Ritmeester D. de Iongh, oud-adjutant van Buurman, die hem tot een zekere morele steun kan zijn - ook tegenover zijn landgenoten, die hem mogelijk verwijten zullen doen, - ingeleid is in het probleem en in de ontwikkeling van de laatste tijd en die als liaison kan optreden;
12. Sahetapy wenste aanvankelijk 'zijn advocaat' mede te nemen. Het zal U duidelijk zijn, dat ik hierop niet ben ingegaan. Wel stemde ik er in beginsel mee in, dat Wairata, een persoonlijk vriend en Christelijk onderwijzer uit Soerabaja (oud-leerling van de Geref. Kweekschool uit Solo) hem naast de Iongh vergezelt, tenzij Uwerzijds bezwaren bestaan;
13. De afreis van Sahetapy c.s. zal vermoedelijk avant 1 Januari plaats vinden; ik bericht U hierover nog nader;
14. Onze bedoeling is - dit zal U inmiddels duidelijk zijn, - dat Sahetapy zijn invloed op de Ambonezen doet gelden teneinde hen met name door een benadering vanuit de geestelijke sfeer duidelijk te maken, dat een vrijwillig en thans spoedig accepteren van de geboden mogelijkheid tot terugkeer naar Ambon en de andere eilanden de enige mogelijkheid is om

het vraagstuk voor hen (en voor ons) bevredigend op te lossen. Wij speculeren bovendien op de mogelijkheid, dat Sahetapy door het feit, dat hij ter plaatse de situatie in ogenschouw kan nemen eens te meer gesterkt zal worden in de mening, dat er geen andere oplossing is, en dat hij daarvan aan Aponno en degenen, die achter hem staan, zal doen blijken;

15. Ik verzoek U opvang en onderbrenging te willen regelen en mij per omgaande te berichten.